

## Duurzaamheid en de decentralisaties

**De verbinding tussen duurzame ontwikkeling en de 3 decentralisaties, in de zorg, in het jeugd- en jongerenwerk, in de (arbeids)participatie, was het onderwerp van een inleiding die ik zaterdag 7 september hield voor de Gelderse GroenLinksers. Linda Voortman, als onze woordvoerder in de Tweede Kamer, gaf haar visie. Renske Waardenburg, van de Statenfractie, presenteerde de Gelderse agenda. Aan mij de uitdaging om onder de pretentieuze titel “Waar liggen de verbindingen tussen de 3D’s en de sociaaleconomische opvattingen van GroenLinks” de zaal te prikkelen.**

Waarom vraagt GroenLinks Gelderland nu aan een wethouder duurzaamheid, onderhandelaar voor de VNG in het SER Energieakkoord, bestuurder van Klimaatverbond, E-decentraal en WISE, om zo’n onderwerp uit te diepen. Ok, ik ben ook wat jaren portefeuillehouder sociaal- en armoedebeleid geweest, was voor Lochem verantwoordelijk voor het eerste Wmo beleidsplan. Maar ‘klassiek’ gedacht valt het kwartje van een verbinding niet vanzelf...

Toch zijn die lijnen niet zo ingewikkeld. Ik vat heel kort samen, waarbij het gaat om drie niveau’s. Over die ‘sociaal/economische opvattingen’... een landelijk niveau en misschien nu het meest helder vertaald in de Deal voor een Duurzame Doorbraak. Dat is de inzet van GroenLinks voor onderhandelingen met het huidige kabinet. Een stevige visie, doorgerekend, duurzaam en sociaal. Het tweede niveau is de discussie over de rol van de overheid. Wat vinden we daar nu van? En het derde niveau is die van de samenleving zelf. Natuurlijk in relatie tot ook die overheid.

Laten we met die samenleving beginnen. In onze discussies rond duurzaamheid en transitie is het allang helder: we ‘kiezen’ niet voor een verandering naar een versterkte rol van het lokale initiatief. Dat is een sociaal/maatschappelijk proces, inherent aan deze tijd van kennisdeling, emancipatie en doorgaande keuzes voor decentrale technieken en zakelijke arrangementen. Het gebeurt, en geeft daarmee vorm aan een transitie. Dat is rond de 3D’s ook zo, maar misschien minder zichtbaar. In de duurzame transitie, bv rond energiecoöperaties, weten we dat we ons dan richten op de 1ste lijn! De doeners, de uitvoerders, de mensen met het lokale netwerk die vorm geven aan energieopwekking- en besparing. Dat is ook waar het rendement zal komen, sociaal én economisch. En we weten dat we de koepels, de grote aanbieders (denk aan de NUONS en Essenten van deze wereld) daar niet de macht willen geven. We weten dat we die lokale krachten moeten steunen, dat dáár ook innovatie en identiteit zit, dat daar de verdienkracht voor een duurzame toekomst wordt ontwikkeld! Nu, in het sociale domein is het niet anders. De 1ste lijn is zwaar ondergewaardeerd, het lokaal eigendom, de lokale verdienmodellen en businesscases matig ontwikkeld en voorbeelden van succes nog veel te veel op eilandjes van onhaalbaarheid gezet. Preventie, in de jeugdgezondheidszorg bijvoorbeeld, vraagt investeringen, opleiding, nieuwe netwerken... maar is op den duur veel goedkoper dan het grootschalig inzetten van de 2de lijn specialisten (zonder te zeggen dat die geen rol hebben, in tegendeel). Regie ligt lokaal, zoveel mogelijk (en vooral) bij de betrokken burgers en buurten zélf. Dat is dus niet anders dan wat we in de energiewereld ook mee maken.

Dat zegt ook wat over de rol van de overheid. De (ook de lokale) overheid is zo goed in haar controlerende, kaderstellende en administratieve rol. Ze is een financier van formaat, geld ontvangend (belastingen), doorsluisend en verdelend, democratisch gelegitimeerd en

verantwoordelijk. Dat is goed en die democratische legitimiteit is een fundamentele waarde die we verder door moeten ontwikkelen. Zo gaat de kaderstellende rol van de raad verder dan het neerzetten van een set 'normen'... Het gaat ook over het leren kennen van de burger, van het sociale netwerk, van de gezondheidszorg en het begrijpen welke keuzes gemaakt kunnen en moeten worden. Met elkaar onderzoek doen, verdiepen en verbinden... ook dat is wat de raad kan en moet doen!

De overheid faalt nadrukkelijk in haar rol als aanjager van innovatie, vernieuwing en bewegelijkheid. Het is geen creatieve, risiconemende en luisterende structuur. Ze is niet goed in het leveren van maatwerk, in het nadenken over haar eigen falen en het bouwen van een lerende organisatie en structuur. Dat kunnen andere partijen veel beter. Burgers, gezondheidszorg, maatschappelijke initiatieven, op zoek naar antwoorden (ook op de thema's in de zorg, jeugd- en jongerenwerk, arbeidsparticipatie) en dan is het vanzelfsprekend dat de overheid vanuit haar bescheiden competenties dus partner wordt voor een gezamenlijke zoektocht. In het besef, natuurlijk, dat die lokale kracht en macht alleen maar zal toenemen en dat haar rol dus initierend, faciliterend, begeleidend en ondersteunend is. Is dat nu onze GroenLinkse visie, zo'n overheid?

Ontwikkelingssamenwerking: Ze sluit voor mij sterk aan bij ons denken over internationale samenwerking en onze rol in het 'zuiden', zoals ik dat zelf in India mocht mee maken. Governance stond in dienst van 'empowerment', van 'ownership', van een 'inclusive society'. We hebben er voor het 'zuiden' hele normatieve systemen voor ontwikkeld... maar hebben het er in ons eigen land vaak zo moeilijk mee.

Dan dat nationale niveau. De Deal voor een duurzame doorbraak is wel een mooi voorbeeld. Kijken naar de sociaal economische structuren. Weet dat arbeid een cruciaal antwoord is op veel van onze vragen, maar dat het gaat om zinvolle en duurzame arbeid. En dat die arbeid in het huidige economisch denken wordt weggesanneerd omdat we materie en competitie (in abstracte mondiale termen) hoog op de agenda hebben. Concreet: de belasting op arbeid moet naar beneden, materie gebruik moet duurder worden. Naar het heden vertaald: die kolenbelasting (weg via het energieakkoord) is belangrijk, subsidies voor fossiel moeten stoppen. Dat betekent ook een keuze voor een type arbeid en economie: arbeidsintensief, zingevend, fijnmazig, kleinschalig waar het kan, maatschappelijk verantwoord. En dat vereist ook dat we, en dat is in de zorg zo wezenlijk, de perverse prikkels weg halen, zorgen dat preventie de ruimte krijgt en het rendement in een revolverende beweging wordt geherinvesteerd zodat het systeem zichzelf effectief gaat maken. Weg van die centrifugale bewegingen... naar een zichzelf versterkend netwerk naar binnen toe. Dát kan, zo zien we in de praktijk.

Er zijn dan een aantal tips die we uit de ervaring met duurzaamheid oppikken, toepasbaar op de 3D's:

1. Ga uit van lokale complexiteit en diversiteit. Er is geen recept, maar maatwerk is misschien het belangrijkste recept. Bouw op lokale kracht, dus vindt die!
2. Focus op de 1ste lijn, lokaal gedreven. En zorg dat die lijn de regie krijgt, op basis van een open discussie, gedeelde visie.

3. Werk aan verdienmodellen. Want voor niets gaat alleen de zon op. Kijk naar een duurzame aanpak, deel kennis met elders. Commercieel denken mag, als het leidt tot revoluerende geldstromen en een duurzame businesscase in de 3D's en lokale regie.
4. Spreek de overheid aan als verbinder, stimulans en de partij die ruimte kan bieden. Niet als de bepaler, de roerganger, de visionair.

Vanuit mijn lokale praktijk wil ik daar nog één element aan toevoegen dat chronisch vergeten wordt: werk aan een visie en praktijk op het gebied van arbeidsparticipatie. Neem daarbij het voortouw, in je lokale en regionale aanpak van duurzaam renoveren in de bestaande bouw, in je wegbeheer en het beheer van de openbare ruimte. Je hebt als gemeente veel meer in handen (inbesteding) dan je denkt. Mobiliseer daarvoor je coordinator facilitaire zaken. Dus pas je inkoopbeleid aan. Mobiliseer daarvoor je afdeling financiën. Dus werk vanuit verdienmodellen en niet de korte termijn kasmodellen. En zoek de juridische grenzen op in dat aanbestedingsbeleid, samen met je lokale en regionale bedrijfsleven. Zodat je vat krijgt op die werkgelegenheid aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Op die basis kan je ook met elkaar praten over Social Return on Investment, zodat je met het bedrijfsleven ook over arbeidsparticipatie kan praten. Als je zelf je nek niet uit steekt op dat vlak... waarom zou je eigen of regionale bedrijfsleven het dan wél doen!

En ook dat is een parallel met duurzame ontwikkeling. Ook de overheid moet 'leven' naar wat zij anderen wil laten doen. En een vernieuwde overheid, als partner, heeft alle ruimte om die rol op te pakken.

Thijs de la Court